

ÜLKEMİZDE İNSAN ETKİNLİKLERİ İLE DOĞA İLİŞKİSİNİ YENİDEN TANIMLAMAK

Tanay Sıdkı Uyar*

Güneşin her gün doğması sonucu atmosferin içinde oluşan yaşam hacmi insanlara doğanın sağladığı büyük bir imkândır. Bitki ve hayvanlar ekolojik denge içinde yaşamlarını sürdürmekte ve yeri geldiğinde de yem olup diğer canlıların yaşamlarını sürdürmeleri için besin sağlamaktadır. Bitkiler, insanlar ve hayvanlar dahil tüm canlıların ortak özelliği güneşin her gün yeryüzüne sağladığı ısı ve ışık enerjisinden yararlanarak yaşamlarını sürdürmeleridir.

Dünya çevresinde varolan atmosferin toplam kalınlığı 12 km olup kuşlar dışında diğer canlıların yaşadığı kısım sadece 2 metre yüksekliğinde bir hacmi kapsamaktadır. Doğal etkilerden ve insan etkinliklerinden oluşan sera gazları atmosferi bir battaniye ile kaplayarak atmosfer dışında -60 derece civarında olan sıcaklığın atmosferin içinde ortalama 16 dereceye yükselmesini sağlamaktadır.

Atmosferde yaşamı oluşturan ana enerji kaynağı, her sabah kararlılıkla doğan, ne zaman ve nereden geçeceği, nasıl bir yol izleyeceği belli olan güneştir. Güneşin çok az enerji sağladığı ve güvenilir olmadığı gibi söylemler kuyruklu yalanlardır. Papatyalar, tavşanlar ve insanların tamamı her sabah güneşin doğmasını dört gözle beklemektedirler.

Güneşin çok az enerji sağladığı ve güvenilir olmadığı gibi söylemler kuyruklu yalanlardır.

Papatyalar, tavşanlar ve insanların tamamı her sabah güneşin doğmasını dört gözle beklemektedirler.

beklemektedirler.

Güneşin bir gün doğmaması atmosferin içinde yaşam hacminin yok olması anlamına gelir.

Fosil yakıtlar güneşin varlığı ile yeryüzünde oluşan bitkilerin ve diğer canlıların yeraltında hapsolmesi ve fosilleşmesi sonucu

oluşturmuştur ve içerdiği karbon ve hidrojen oranına bağlı olarak kömür, petrol veya doğal gaz olarak adlandırılmaktadır. Bu yakıtlar yer altından çıkartılıp atmosfer içinde yakıldığında, içlerindeki karbon atmosferdeki oksijen ile birleşip karbondioksit oluşturmaktadır. Her kWh elektrik üretimi için kömür kullanılırsa 1 kg, petrol için 650 gr ve doğal gaz için 450 gr karbondioksit atmosfere salınmaktadır.

Atmosferde biriken karbondioksit ve metan gibi gazlar güneşin her gün dünyaya gönderdiği ısının ek bir kısmını daha atmosferde tutmakta böylece atmosferin etrafındaki battaniye bir az daha kalınlaşmaktadır. Bu ise yeryüzünde bulunan buzul kütlelerinin çözülmesine yol açmakta ve atmosferde dolaşıma giren su miktarını artırmaktadır. Geçen yüzyılda atmosferin ortalama sıcaklığı 0.6 °C artarken, deniz seviyeleri 25 cm yükselmiştir. Eğer fosil yakıt tüketimi bu hızda sürdürülürse, bu yüzyılda atmosferin ortalama sıcaklığının 1-5 °C artması ve deniz seviyelerinin 1 m yükselmesi beklenmektedir. Bu ise tüm büyük kentlerin su altında kalması anlamına gelmektedir.

Geçen yüzyılda dünyada gerçekleşen endüstrileşme süreci fosil yakıt kullanımına dayandırılmış ve giderek artan dünya nüfusu ekolojik dengeye yapılabilecek tüm müdahaleleri yapmış ve atmosfere salınan sera gazları ve diğer emisyonlar nedeniyle insanların yaşaması için elverişli koşullar ortadan kalkmaya başlamıştır. Eğer insanlar atmosfer içinde varlıklarını sürdürmek istiyorlarsa, yaşamları için gerekli olan ekolojik dengeyi gözetmek, doğal kaynakları, bitki ve hayvanların yaşam hacimlerine saygı göstermek ve korumak durumundadır. Bu diğer canlılara bir lütuf değil, insanların atmosferde yaşamını sürdürebilmesi için bir zorunluluktur.

İnsan Etkinlikleri İle Doğa İlişisini Yeniden Tanımlamak

Fosil yakıtların atmosferde yakılmasının ve diğer insan etkinliklerinin atmosferde neden olduğu iklim değişimi Birleşmiş Milletler gündemine taşınmış ve 1990 yılından başlayarak gerekli bilimsel çalışmalar yapılmış ve bu tehdidin gerçek olduğu kanıtlanmıştır. Tüm dünya ülkelerinin temsilcileri her yıl bir araya gelerek alınacak önlemleri tartışmış, tek tek dünya ülkelerinin, 1990 yılına göre 2012 yılına kadar sera gazı emisyonlarını belli yüzdelere azaltmasını öngören Kyoto Protokolü Rusya'nın da imzalamasıyla 16 Şubat 2005'de yürürlüğe girmiştir.

Ancak ABD başta olmak üzere bazı ülkeler bu protokolü fosil yakıt ticaretinin dünyada sürmesinden yana oldukları, ekonomik faaliyetleri bu çöp fosil yakıt teknolojilerinin ticaretine dayandığı ve dünyadaki pazarlarını kaybetmek istemedikleri için imzalamamaktadır[1]. Bu arada kendi ülkelerinde emisyon indirimi yerine, emisyon ticareti adı verdikleri mekanizmalar yardımıyla; önce kendi ülkelerinde terk ettikleri, verimsiz ve çevreyi kirleten fosil ve nükleer teknolojileri standartları düşük olan ülkelere göndermekte ve daha sonra yeni terk etmekte olduğu teknolojileri transfer ederek, böylece sağlanan emisyon indiriminin Kyoto Protokolündeki emisyon taahhütlerine sayılmasını istemektedirler. Sonuç olarak kendi ülkelerinde 1000 YTL'ye yapacakları bir ton karbon dioksit emisyon indirimini Türkiye gibi standardı düşük ülkelere 50 YTL'ye yapmak istemektedirler. Bu operasyona da Temiz Kalkınma Mekanizması adını vermektedirler.

Küreselleşmenin saldırısı olarak nitelendirdiğimiz endüstrileşmiş ülkelerin pazar değeri kalmamış, standart dışı çöp teknolojilerin diğer ülkelere transferi, ancak hedef ülkelerin karar vericileri tarafından önlenabilir. Bu nedenle hedef ülkelerde karar vericiler özellikle bu küresel saldırıyı kolaylaştıracak ve daha önce fosil yakıt ve nükleer endüstride çalışmış bireyler arasından seçilmektedir. Bu bireyler ellerinden geldiği ölçüde enerjinin etkin kullanımını ve yenilenebilir enerjiden elektrik ve ısı üretimini engellemeye çalışmaktadırlar.

Ülkemizde yapılması gereken ve ülkemizin uzun vadeli çıkarları için zorunlu olan, bir an önce petrol, kömür ve doğal gazı olan bağımlılığımızın ortadan kaldırılmasıdır.

Ülkemizde enerjinin etkin kullanımı yasası AB'nin koşulunu yerine getirmek için değil, Avrupa'dan herhangi bir verimsiz teknolojinin ülkemize girişini önleyecek şekilde hemen şimdi yasalaştırılmalıdır.

Ülkemizin yenilenebilir enerji kaynakları tüm enerji gereksinimlerini karşılayacak potansiyele sahiptir. TBMM öncülük yapıp Türkiye'nin elektrik ve ısı enerji gereksinimlerinin yüzde yüzünün yenilenebilir enerji kaynakları ile karşılanmasını kararlaştırıp tüm ilgili Bakanlıkları bunu uygulamakla görevlendirmelidir.

Bugüne kadar yapılmış tüm fosil enerji alım ve kullanım anlaşmaları gözden geçirilmeli, ihtiyacımız olmayan fosil yakıtların alım anlaşmaları iptal edilmeli ve ülkemiz ekonomisi yüzde yüz yenilenebilir enerjiye geçiş planı doğrultusunda tümüyle karbonsuzlaştırılmalıdır.

Ayrıca Avrupa Birliği ile sürdürmekte olduğumuz müzakere sürecinin enerji ve çevre alanındaki tanıtım ve ayrıntılı taramaları başlamadan önce ülkemize yeni fosil ve nükleer enerji santrallerini pazarlama çabaları boşa çıkarılmalıdır.

Endüstrileşmiş ülkelere planlanan, önce Türkiye'yi çöp teknolojilerin yığıldığı bir Pazar haline getirmek, ve daha sonra da biraz daha temiz olanlarını satarak arada sağladıkları sera gazı emisyon indirimlerini Temiz Kalkınma Mekanizması adı altında kendileri indirmiş gibi yapmaktır. Bu kendi ülkelerinde emisyon indirimi yapmaktan en az bir kaç kez daha ucuza mal olmaktadır.

Bu oyunu en azından ülkemiz için bozmayız gerekmektedir. Bunun yolu ise hep beraber tüm insan etkinliklerinde aynı işi yapmakla beraber daha az enerji kullanan teknolojilere geçmek ve ülkemizin tüm yenilenebilir enerji kaynaklarını işe koşturmak. Bu ülkemizin ekonomik ve yönetsel bağımsızlığı açısından da yaşamsal önemdedir.

[1] Çöp teknolojiyi, enerji kullanım standartlarını yükseltmiş gelişmiş ülkelere pazar değeri olmayan, yüksek karbon dioksit salımlı (emisyonlu) teknolojiler olarak tanımlayabiliriz.

* Doç. Dr. Tanay Sıdkı Uyar; Türkiye Çevre Platformu Koordinatörü, Marmara Üniversitesi Enerji Ana Bilim Dalı Başkanı
e-posta: tanayuyar@eurosolar.org.tr